

ANTIBIOTIKUMOK NÉLKÜL

Húgyúti fertőzések megelőzése és kezelése gyógynövényekkel

Az akut, nem komplikált, bakteriális eredetű húgyúti fertőzések a leggyakoribb kórházi kezelést nem igénylő fertőzések közé tartoznak. Sokan a tünetek megjelenésekor gyakran orvosi tanácsadás nélkül alkalmaznak növényi eredetű készítményeket. Az alábbiakban a húgyúti fertőzések kezelésében alkalmazható különböző, nem antibiotikus terápiákat tekintjük át.

DR. TÓTH BARBARA
gyógyszerész

A húgyúti fertőzések általában az alsó húgyutakat, leggyakrabban a húgyhólyagot érintik. A húgyhólyag gyulladását többnyire a húgycső és a hüvely környékén előforduló patogén baktériumok okozzák. A betegség tünetei közé tartozik a gyakran jelentkező vizeleti inger és a fájdalmas, égő érzéssel járó vizeletelés, amelynek során kis mennyiségű vizelet ürül. Az alsó húgyúti fertőzéseket gyakran kíséri éjszakai vizeleti inger és deréktáji fájdalom.

A húgyúti fertőzések újszülöttkorban inkább fiúknál, míg felnőttkorban jellemzően nőknél fordulnak elő. A fertőzések felnőttkorban a nők körében közel ötször gyakrabban fordulnak elő, mint férfiaknál, mivel a húgycső bemenetét körülvevő nyálkahártyán könnyen elszaporodnak a kórokozók.

ÁFONYA

A húgyúti fertőzések megelőzésére és kezelésére alkalmazható gyógynövények közül a legnépszerűbb az amerikai tőzegáfonyaként is gyakran említett észak-amerikai nagytermésű áfonya (*Vaccinium macrocarpon*). A gyógyászatban a *Vaccinium macrocarpon* érett bogyóterméseit vagy a belőlük előállított készítményeket alkalmazzák, azonban az észak-amerikai nagytermésű áfonyát sokszor még a szakemberek is összetévesztik a tőzegáfonyával (*Vaccinium oxycoccus*).

- Számos in vitro teszt, állatkísérlet, valamint humán vizsgálat igazolta, hogy az áfonyalé több összetevőjének (fruktóz, proantocianidinek és egyes nagy molekulásúlyú összetevők) köszönhetően gátolja a húgyúti patogének (*pl. Escherichia coli*) letapadását a húgyúti hámszövetre.
- A kivonatban található vízdékony fenolos vegyületek antibakteriális hatásának bizonyultak in vitro.
- A növény kivonata antioxidáns, szabadgyök-fogó hatással is rendelkezik.
- Klinikai vizsgálatok alapján a nagytermésű áfonya az alsó húgyúti fertőzések megelőzésében és kezelésében is eredményesen alkalmazható gyógynövény.

A növény alkalmazásának előnye, hogy használata során nem alakul ki rezisztencia, hosszú távon is jelentős mellékhatások nélkül alkalmazható, ezért az antibiotikum-kezelésnek is biztonságos kiegészítője lehet.

- Mivel a növény alkalmazása csökkentheti az újrafertőződés kockázatát, ezért előnyösen használható makacs, visszatérő húgyúti fertőzések kezelésére.

MIRE KELL FIGYELNI?

- Az észak-amerikai nagytermésű áfonya biztonságosan alkalmazható, nagy mennyiségű gyümölcslé elfogyasztása esetén enyhe hasmenés jelentkezhet.
- Magas savtartalma miatt az áfonyalé fogyasztása fokozhatja a gyomorsavtúltengésben szenvedők tüneteit.
- Cukorbetegség esetén fokozottan ügyelni kell az áfonyalé cukortartalmára.
- Mivel a nagytermésű áfonya fogyasztása a legtöbb vizsgálat szerint növeli a vizelet oxalátkoncentrációját, tartós fogyasztása nem javasolt azoknak, akiknek korábban oxalát vesekővük volt.
- Terhesség és szoptatás során az átlagos mennyiségnél nem tanácsos többet fogyasztani.
- Warfarint szedő személyeknek nem ajánlott nagy mennyiségű áfonyalévet vagy áfonyakészítményeket fogyasztaniuk.

MEDVESZŐLŐ

A medveszőlő (*Arctostaphylos uva-ursi*) összehúzó (adsztrिंगens) hatású, keserű ízű, tavasszal begyűjtött levelét világszerte régóta alkalmazzák húgyúti fertőtlenítő hatása miatt. A levélből néhány órás hideg áztatással ajánlott teát készítenek.

ni, mivel magasabb hőmérsékleten a kioldódó cserzőanyagoktól a tea keserű ízű lesz, és fokozódik a gyomorirritáló hatása.

MIRE KELL FIGYELNI?

- A növény használata a megfelelő vizsgálatok hiánya miatt nem ajánlott terhesség és szoptatás idején, valamint 12 éves kor alatt.
- A hosszú távú adagolás lehetséges kockázata miatt nem javasolt az egy hétnél hosszabb ideig tartó medveszőlő-kezelés, és évente nem végezhető ötnél több kúra a növényvel. A rövid távú, az előírásoknak megfelelő mennyiségű növényvel végzett terápia biztonságosnak tekinthető.

A medveszőlő alkalmazásának előnye, hogy hatóanyagaival szemben nem alakul ki rezisztencia, a kezelés költsége alacsony és szakszerűen alkalmazva biztonságos is.

ÉLETMÓDI TANÁCSOK

A húgyúti fertőzések előfordulását jelentősen megnövelik a vesekövek okozta sérülések. Az elégtelen vizeletürítés miatti pangó vizelet szintén hajlamosít a húgyúti fertőzésekre. A vizeletmennyiség fokozásával csökkenthető a kórokozók megtelepedésének és elszaporodásának esélye. Erre a célra a vizelethajtó hatású növények (pl. aranyvessző, csalán, jávai tea) használata mellett a fokozott folyadékbevitel is alkalmazható.

ARANYVESSZŐ

A közönséges aranyvessző (*Solidago virgaurea*) virágos hajtásából készült kivonat vizelethajtó, gyulladásgátló, fájdalomcsillapító és simaizomgörcs-oldó hatását számos in vitro és in vivo vizsgálat támasztja alá. A növény biológiai hatásaiért elsősorban annak szaponin, flavonoid és kávésav-észter típusú vegyületeit tartják felelősnek. Több in vitro teszt igazolta a növény húgyúti patogénnel (*Staphylococcus aureus*, *S. epidermidis*) szembeni antibakteriális hatását. A növény föld feletti hajtásából készült kivonat

Az aranyvessző-kivonatot tartalmazó készítmények biztonságosan alkalmazhatók, a vizsgálatok során a növény jól tolerálható volt.

diuretikus hatását in vivo állatkísérletek és klinikai vizsgálatok is alátámasztják. A kivonat alsó húgyutakra gyakorolt hatását egészséges, illetve húgyúti betegségben szenvedő személyeken is vizsgálták nyílt klinikai vizsgálatokban. A kivo-

nat már rövid alkalmazást követően is jelentős vizelethajtó és gyulladáscsökkentő hatással rendelkezett, továbbá jelentősen csökkentette a hiperaktív hólyag-szindróma tüneteit.

MIRE KELL FIGYELNI?

- Alkalmazása vesekő- és vesehomok esetén csak szakorvosi javaslatra, az orvos utasításainak megfelelően ajánlott.
- Az aranyvessző-készítmények fogyasztása során fokozottan ügyelni kell a megfelelő mennyiségű (napi min. 2 liter) folyadék bevitelére.
- A megfelelő klinikai vizsgálatok hiányában a növényből előállított készítmények nem javasolhatók 12 éves kor alatt, terhesség, illetve szoptatás idején.

A HÚGYÚTI FERTŐZÉSEK PROFILAXISÁBAN ÉS KEZELÉSÉBEN ALKALMAZHATÓ EGYÉB KÉSZÍTMÉNYEK

A természetes hüvelyflórát alkotó *Lactobacillus*ok olyan antibakteriális hatással rendelkező vegyületeket (pl. tejsav, hidrogén-peroxid) állítanak elő, amelyek megakadályozzák az uropatógének megtapadását a húgyutak felületén. Ezek a baktériumok fokozzák továbbá a nem specifikus immunválaszt, így a *Lactobacillus* tartalmazó, a normál hüvelyi baktériumflóra helyreállítását elősegítő készítmények, akár per os bevitt követően, akár helyileg alkalmazva hatásosak lehetnek a visszatérő (rekurrens) húgyúti fertőzések megelőzésében. Klinikai vizsgálatok bizonyítják, hogy a *Lactobacillus crispatus*, a *L. rhamnosus* és a *L. fermentum* is képes a hüvelyi kolonizációra. Ugyanakkor a probiotikum-kezelés optimális dózisának és időtartamának, valamint a probiotikumok legmegfelelőbb beviteli módjának a meghatározására további klinikai vizsgálatok szükségesek.

A húgyúti fertőzések kialakulásának a kockázata jelentősen csökkenthető olyan készítmények alkalmazásával is, amelyek képesek gátolni az *E. coli* húgyúti kolonizációját. A baktérium kötődése a húgyhólyag falában található fehérjékhez **d-mannózzal** gátolható. A szájon át alkalmazott monoszacharid a felszívódása után a húgyutakban választódik ki, és így csökkenti a húgyúti patogének megtapadását. Újabb vizsgálatok alapján bevonó hatása révén képes gátolni az *E. coli* adhézióját a **xiloglükán** is. A xiloglükán egy, a *Vaccinium macrocarpon*ban is megtalálható poliszacharid. A vegyület alkalmazása különféle nyálkahártya-károsodással járó állapotok kezelésében klinikai vizsgálatokkal is alátámasztott.

ÖSSZEFOGLALÁS

Számos klinikai vizsgálat igazolta a probiotikumok, illetve a d-mannóz jelentőségét a húgyúti fertőzések megelőzésében. A húgyúti fertőzések profilaxisa és kezelése során alkalmazott **gyógynövények csökkenthetik az antibiotikum-igényt**, így mérséklődhet az antibiotikum-rezisztencia kialakulásának a lehetősége. Ugyanakkor a fitoterápia eszközei elsősorban az alsó húgyutakat érintő fertőzések megelőzésére és kezelésére alkalmazhatók. Mivel a súlyos következményekkel járó felső húgyúti (pl. vese) fertőzéseket gyakran a húgyhólyag gyulladása előzi meg, ezért fontos az alsó húgyúti fertőzések időben megkezdett, megfelelő kezelése. Amennyiben a panaszok néhány napon belül nem szűnnek meg, a beteget orvoshoz kell irányítani a komolyabb problémák kialakulásának megelőzése érdekében. Kisgyermekek húgyúti fertőzésének kezelésére csak az orvos döntése alapján alkalmazhatók növényi szerek.

...

HIVATKOZÁSOK

1. Dietz, B. M., Hajirahimkhan, A., Dunlap, T. L., Bolton, J. L.: Botanicals and Their Bioactive Phytochemicals for Women's Health. *Pharmacol Rev.*, 2016, 68: 1026–1073.
2. Geerlings, S. E., Beerepoot, M. A., Prins, J. M.: Prevention of recurrent urinary tract infections in women: antimicrobial and nonantimicrobial strategies. *Infect Dis Clin North Am.*, 2014, 28: 135–147.
3. Caretto, M., Giannini, A., Russo, E., Simoncini, T.: Preventing urinary tract infections after menopause without antibiotics. *Maturitas.*, 2017, 99: 43–46.
4. Hotchkiss, A. T. Jr., Nuñez, A., Strahan, G. D., Chau, H. K., White, A. K., Marais, J. P., Hom, K., Vakkalanka, M. S., Di, R., Yam, K. L., Khoo, C. Cranberry Xyloglucan Structure and Inhibition of *Escherichia coli* Adhesion to Epithelial Cells. *J Agric Food Chem.*, 2015, 63: 5622–5633.

TESZTKÉRDÉSEK

1. Az alábbiak közül melyik állítás nem igaz az észak-amerikai nagytermésű áfonyára?

- a) Gátolja a húgyúti patogének (pl. *Escherichia coli*) letapadását a húgyúti hámszövetre
- b) Használata során gyakran alakul ki rezisztencia
- c) A növény alkalmazása csökkentheti a húgyúti újrafertőződés kockázatát

2. Válassza ki a helyes állítást!

- a) A medveszőlő leveléből forró vizes áztatással célszerű teát készíteni
- b) A *Lactobacillus*ok elősegítik a húgyúti patogének kolonizációját
- c) A közönséges aranyvessző alkalmazása során ügyelni kell a megfelelő folyadékbevitelre (napi min. 2 liter)

3. Az alábbiak közül melyik egyszerű cukor (monoszacharid) fogyasztása csökkentheti a húgyúti fertőzések kialakulásának a kockázatát?

- a) d-mannóz
- b) xiloglükán
- c) d-galaktóz